

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ, ОФОРМЛЕННЯ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014.07 СЕРЕДНЯ ОСВІТА
(ГЕОГРАФІЯ)

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПІДГОТОВКИ, ОФОРМЛЕННЯ
ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ
БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ**

(ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014.07 СЕРЕДНЯ ОСВІТА
(ГЕОГРАФІЯ))

Укладачі: Т.В. Ємчук, О.С. Чубрей

Чернівці

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2022

УДК 378.147:911]:001.817]](072)
М 345

Рецензенти:

Куриш Наталія Костянтинівна,

кандидатка педагогічних наук,
заступниця директора з навчальної роботи
Інституту післядипломної педагогічної
освіти Чернівецької області

Ярослава Дмитрівна Атаманюк,

кандидат географічних наук,
завідувачка кафедри географії та
природознавства Прикарпатського
національного університету
імені Василя Стефаника

Укладачі: Ємчук Т.В., Чубрей О.С.

Методичні рекомендації до підготовки, оформлення та захисту кваліфікаційної бакалаврської роботи (зі спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія)): метод. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 86 с.

Пропоноване видання укладено відповідно до Освітньо-професійної програми «Географія»: 014.07 Середня освіта (Географія), галузі знань: 01 Освіта/Педагогіка, затвердженої вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 6 від «31» травня 2021 року).
УДК378.147:911]:001.817]](072)

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2022

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ДО НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ	5
2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ	9
2.1. Загальні вимоги та організація підготовки кваліфікаційної бакалаврської роботи	9
2.2. Етапи виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи	11
2.3. Вибір і затвердження теми кваліфікаційної бакалаврської роботи	13
2.4. Структура кваліфікаційної бакалаврської роботи.....	16
2.5. Типові недоліки та помилки під час підготовки роботи.	21
3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ.....	22
3.1. Загальні вимоги до оформлення кваліфікаційної бакалаврської роботи	22
3.2. Оформлення структурних частин роботи	23
3.3. Правила оформлення нумерації кваліфікаційної бакалаврської роботи	24
3.4. Оформлення таблиць, графіків, рисунків.....	26
3.5. Оформлення цитат та посилань у тексті	26
3.6. Оформлення списку використаних джерел.	30
3.7. Вимоги до оформлення додатків.	30
4. ПОНЯТТЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ПЛАГІАТУ.....	32
5. ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ	34
5.1. Правила підготовки презентації.....	34
5.2. Попередній захист кваліфікаційної бакалаврської роботи.	34
5.3. Захист кваліфікаційної бакалаврської роботи	35

6. СУПРОВІДНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	38
7. ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ БАКАЛАВРСЬКИХ РОБІТ	40
8. ПОРАДИ ЩОДО ПУБЛІЧНОЇ АПРОБАЦІЇ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	44
8.1. Основи написання наукової статті	44
8.2. Правила написання тез наукової доповіді	45
8.3. Принципи публічного ділового спілкування	46
9. ДОДАТКИ.....	49

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ДО НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

Завершальним етапом навчального процесу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014.07 Середня освіта (Географія) – написання і захист кваліфікаційної бакалаврської роботи.

Підготовка бакалаврів зорієнтована на науково-дослідну й науково-педагогічну діяльність. Однією із суттєвих умов та показників готовності до педагогічної і наукової діяльності є кваліфікаційна бакалаврська робота.

Підготовка кваліфікаційної бакалаврської роботи являє собою обов'язковий компонент, передбачений навчального плану, передбачає систематизацію, закріплення та розширення теоретичних й практичних знань із спеціальності й застосування їх при реалізації конкретних наукових та професійних завдань; розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних із темою роботи.

Рівень підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) повинен визначатися дослідницькою роботою за вибраною тематикою. Кваліфікаційна бакалаврська робота демонструє рівень загальнонаукової підготовки, глибокі знання педагогічного та географічного спрямування, уміння використовувати отримані теоретичні знання й практичні навички в дослідницькій роботі за вибраним фахом. У роботі обов'язкова наявність самостійного творчого пошуку, елементів новизни. Кваліфікаційна бакалаврська робота є науковим дослідженням, яке виконується під керівництвом наукового керівника.

Основні вимоги до кваліфікаційної бакалаврської роботи:

- цільова направленість дослідження;
- чіткість побудови;
- логічна послідовність під час викладу матеріалу;
- глибина досліджування та повнота висвітлення питань;
- достовірність аргументацій;
- стислість та точність формулювань;

- конкретність викладу результатів дослідження;
- доведеність висновків і обґрунтованість рекомендацій;
- грамотне оформлення.

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконуються на основі вивчення нормативної, методичної та спеціальної наукової літератури вітчизняного й зарубіжного видання за темою дослідження, також звітних матеріалів, статистичних досліджень, власних розробок.

Написання та захист кваліфікаційної бакалаврської роботи передбачає набуття таких **загальних компетентностей**, як:

ЗК 04. Здатність до прийняття обґрунтованих рішень та відповідального ставлення до обов'язків.

ЗК 05. Здатність до генерування нових ідей (креативності), виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості.

ЗК 06. Здатність зберігати й примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії й закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу та суспільство та в розвитку суспільства, техніки й технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку й ведення здорового способу життя.

ЗК 07. Здатність спілкуватися рідною мовою як усно, так і письмово, включно зі здатністю спілкуватися у сфері професійної діяльності.

ЗК 08. Здатність спілкуватися іноземною мовою, використовувати у професійній діяльності

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, зокрема, в процесі виявлення та оцінки педагогічних проблем, прийняття рішень щодо їх усунення.

ЗК 12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, володіння навичками використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 13. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, проваджувати інноваційну діяльність, генерувати нові ідеї, творчо підходити до розв'язання проблем.

Написання та захист кваліфікаційної бакалаврської роботи передбачає набуття таких **фахових компетентностей**, як:

ФК 02. Здатність здійснювати професійну діяльність із дотриманням вимог чинного законодавства та внутрішніх нормативних документів закладу освіти.

ФК 03. Здатність добирати та використовувати сучасні й ефективні методики та технології навчання.

ФК 06. Здатність організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'я збережувальні технології під час освітнього процесу.

ФК 07. Здатність упроваджувати сучасні фахові навчальні технології, інноваційні підходи, передовий педагогічний досвід.

ФК 09. Здатність навчити аналізувати географічні об'єкти й процеси як антропогенного, так і природного походження, з погляду фундаментальних принципів і знань природничих наук.

ФК 12. Здатність навчити застосовувати географічні знання при вивченні світу, регіону, країни, своєї місцевої, володіння інструментарієм краєзнавчих досліджень.

Захист кваліфікаційної бакалаврської роботи передбачає перевірку таких **програмних результатів навчання**:

ПРН 03. Володіти культурою мовлення, обирати оптимальну комунікаційну стратегію у спілкуванні.

ПРН 04. Використовувати на належному рівні усно і письмово літературну державну та іноземну мови у професійній діяльності.

ПРН 05. Знання основних принципів і положень географічної науки та їх використання у професійній педагогічній діяльності.

ПРН 06. Здатність зрозуміло доносити висновки, знання та їх обґрунтування до слухачів, користуючись основними поняттями та термінами професійно-орієнтованих дисциплін.

ПРН 07. Обробляти, аналізувати та оцінювати інформацію, що стосується професійної діяльності, користуватися програмним забезпеченням та сучасними засобами зберігання та обробки інформації.

ПРН 08. Вміти застосовувати технології дистанційного навчання та он-лайн сервіси в професійній діяльності.

ПРН 09. Володіти психолого-педагогічним інструментарієм організації освітнього процесу, вміти проектувати і реалізувати навчальні проекти.

ПРН 10. Застосовувати в професійній діяльності сучасні дидактичні й методичні засади викладання навчальних дисциплін та обирати технології та методики в освітньому процесі.

ПРН 11. Здатність демонструвати знання основ професійно-орієнтованих дисциплін у професійній діяльності.

ПРН 12. Здатність застосувати знання основних правил організації польових та камеральних досліджень у педагогічній діяльності та позакласній і позашкільній роботі.

ПРН 13. Здатність самостійно створювати наочні матеріали з використанням ПК, картографічні матеріали з метою оцінки, моделювання та прогнозування у шкільній географічній освіті.

ПРН 14. Вміти застосовувати професійно природничо-наукові знання і практичні вміння й навички дисциплін фізико-та суспільно-географічно циклу в педагогічній діяльності.

ПРН 15. Здатність до творчого пошуку, компетентного розкриття сутності нових тенденцій розвитку світового господарства, розв'язання суспільно-географічних проблем.

Ці методичні рекомендації мають на меті надання допомоги студентам у написанні кваліфікаційної бакалаврської роботи.

2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

2.1. Загальні вимоги та організація підготовки кваліфікаційної бакалаврської роботи

До захисту кваліфікаційної бакалаврської роботи допускаються здобувачі вищої освіти, які успішно склали заліково-екзаменаційну сесію і дотрималися графіка підготовки кваліфікаційної бакалаврської роботи. До кваліфікаційної бакалаврської роботи висуваються конкретні вимоги:

- виконана з актуальної тематики, яка має теоретичне та практичне значення;

- робота повинна бути, підготовлена на основі матеріалів, в яких узагальнені раніше відомі положення, дискусійні питання, і також досліджено нові явища та виявлені закономірності. Дослідження повинно відрізнятися критичним підходом до існуючої практики розв'язання проблеми, що досліджується;

- містити аналіз фактичного стану дослідження, зіставлення вимог теорії і практики, аргументовані висновки та конкретні пропозиції;

- вносити та обґрунтовувати пропозиції щодо вдосконалення різноманітних аспектів професійної діяльності відповідно до предмета дослідження;

- бути належно оформленою та мати всі необхідні супровідні документи.

Здобувач має право:

- самостійно обирати тему кваліфікаційної бакалаврської роботи;

- обирати наукового керівника, враховуючи власні напрацювання;

- клопотати перед випусковою кафедрою про заміну наукового керівника, якщо для цього є певні поважні причини;

- приймати самостійні рішення щодо вибору методів дослідження й аналізу, також обробки первинних матеріалів та проведення педагогічного експерименту.

Здобувач зобов'язаний:

- чітко дотримуватись графіку виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи;
- оформити дослідження відповідно до вимог випускової кафедри;
- своєчасно пройти попередній захист бакалаврської роботи на випусковій кафедрі;
- аргументовано та етично реагувати на зауваження наукового керівника й рецензента, відповідати на запитання членів АК і присутніх на відкритому захисті бакалаврської роботи.

Кваліфікаційна бакалаврська робота повинна бути написана державною мовою, з дотримання наукового стилю, матеріал має бути викладений логічно та аргументовано.

Науковий керівник кваліфікаційної бакалаврської роботи зобов'язаний:

- надавати допомогу здобувачеві вищої освіти в складанні плану роботи й програми відбору необхідного матеріалу;
- здійснювати керівництво студентом при проходженні ним педагогічної практики в ЗЗСО;
- рекомендувати здобувачеві спеціальну, нормативну літературу й інформаційні джерела за обраною темою кваліфікаційної бакалаврської роботи;
- регулярно консультувати, контролювати впродовж усього періоду графік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи, її якість та своєчасність виконання, інформувати колектив випускової кафедри про хід підготовки роботи до захисту;
- надати об'єктивний відгук на кваліфікаційну бакалаврську роботу здобувача вищої освіти після її завершення.

Науковий керівник повинен допомогти здобувачеві визначити найбільш ефективні рішення щодо покращення результатів наукового дослідження, всебічно стимулювати творчість й самостійність при виконанні ним кваліфікаційної бакалаврської роботи.

Систематична співпраця здобувача і наукового керівника допомагають випускнику у виборі методів дослідження, контролі дотримання вимог до змісту й оформлення кваліфікаційної бакалаврської роботи, своєчасному усуненні помилок.

2.2. Етапи виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи

Логічна схема наукового дослідження передбачає таку послідовність дій:

- ✓ мотивація;
- ✓ формулювання проблеми дослідження;
- ✓ пошук теоретичної основи розв'язання проблеми;
- ✓ формулювання гіпотез;
- ✓ перевірка гіпотез;
- ✓ авторський алгоритм пошуку розв'язання проблеми.

Процес виконання самостійної наукової роботи здобувача вищої освіти складається із кількох організаційно автономних, але взаємопов'язаних етапів.

Підготовчий етап вибір та затвердження теми кваліфікаційної бакалаврської роботи. Складання попереднього плану, програми дослідження, робочого графіка виконання роботи, затвердження завдання наукового керівника на кваліфікаційну бакалаврську роботу.

Основний етап передбачає: підбір інформаційних джерел за тематикою дослідження (навчальна, наукова й довідкова література, періодична преса, ресурси Internet); вивчення відібраних інформаційних джерел; написання тексту, виконання розрахунків, графічних побудов; технічне оформлення роботи.

Заключний етап включає перевірку готової кваліфікаційної бакалаврської роботи та її захист.

Студенту надається право обирати тему кваліфікаційної бакалаврської роботи, визначену випусковими кафедрами, або запропонувати свою з обґрунтуванням доцільності її розробки. Керівниками кваліфікаційних робіт призначаються науково-педагогічні працівники навчального закладу, які мають науковий ступінь та/або вчене звання. Затвердження назв тем і керівників кваліфікаційних бакалаврських робіт (за потреби – і мови виконання та/або захисту роботи) здійснюється випусковою кафедрою не пізніше ніж перед початком останнього семестру.

При плануванні часу на підготовку й написання бакалаврської роботи варто враховувати необхідні процедури, що передують її захисту (табл. 1).

Таблиця 1

**Процедурні вимоги до виконання кваліфікаційної
бакалаврської роботи, що передують захисту**

Процедура	Термін проходження процедури
Ознайомлення наукового керівника із текстом роботи, отримання від нього зауважень, їх виправлення	Впродовж усього терміну підготовки роботи
Оформлення роботи та виправлення зауважень	Впродовж усього терміну підготовки роботи
Попередній захист роботи на випусковій кафедрі (факультативно за рішенням кафедри), виправлення наданих зауважень	За 7-14 днів до захисту роботи
Перевірка роботи на наявність запозичень (плагіату)	За 14 днів до захисту роботи
Отримання підпису завідувача випускової кафедри	За 7 днів до захисту роботи
Переплетення роботи	За 7 днів до захисту роботи
Отримання відгуку наукового керівника	За 5- 2 днів до захисту роботи
Отримання рецензії	За 7-5 днів до захисту роботи
Підготовка тексту доповіді до захисту роботи	За 2-1 дні до захисту роботи
Підготовка презентації та ілюстративного матеріалу до захисту роботи	За 2- 1 дні до захисту роботи

Тематика кваліфікаційних бакалаврських робіт, критерії їх оцінювання розробляються і затверджуються випусковими кафедрами.

2.3. Вибір і затвердження теми кваліфікаційної бакалаврської роботи

Підготовку до написання кваліфікаційної бакалаврської роботи починають із вибору теми з переліку тем, затверджених наказом декана географічного факультету за поданням випускової кафедри. Тематика кваліфікаційних бакалаврських робіт повинна бути актуальною та тісно пов'язаною із виконанням практичних фахових завдань із спеціальності 014.07 Середня освіта (географія).

Тема кваліфікаційної бакалаврської роботи, яка обирається здобувачем самостійно із запропонованого випусковою кафедрою переліку, може бути уточненою та конкретизованою науковим керівником залежно від об'єкта й мети дослідження, бази проходження педагогічної практики.

Тему кваліфікаційної бакалаврської роботи може запропонувати сам здобувач вищої освіти, обґрунтувавши її доцільність й актуальність на сучасному етапі, але з урахуванням бази педагогічної практики. Для цього рекомендується скористатися попередньою консультацією наукового керівника бакалаврської роботи й взяти до уваги такі поради:

- тема бакалаврської роботи повинна відображати особисті теоретичні та практичні інтереси здобувача;

- тематика дослідження повинна відобразити зацікавленість дослідника тією чи іншою проблемою публічного управління й адміністрування, тенденціями розвитку й змін у цій сфері;

- варто врахувати, щоб вибір теми був пов'язаний із майбутньою спеціальністю студента.

Варто наголосити, що робота над темою бакалаврської роботи, що тісно пов'язана з професійною діяльністю автора, викликає в нього більшу зацікавленість, має більш творчий характер, нерідко сприяє появі корисних і цікавих пропозицій, рекомендацій, спрямованих на вдосконалення управлінських процесів, підвищення особистої професійної компетенції.

Формулювання теми кваліфікаційної бакалаврської роботи є відповідальним моментом та свідчить про рівень знань і наукову культуру здобувача та наукового керівника.

Формулюючи назву теми бакалаврської роботи, варто не використовувати складну термінологію псевдонаукового характеру. Не слід починати назву зі слів: «Дослідження питання...», «Деякі питання...», «Дослідження деяких шляхів...», «До питання...», «Матеріали до вивчення...в», тощо, в яких не відображено суть проблеми.

Варто звернути увагу, що обрання здобувачем вищої освіти теми кваліфікаційної бакалаврської роботи, що стосується занадто складних проблем загальнодержавного рівня, призводить до загальних пропозицій та відсутності конкретності в рекомендаціях дослідження, зумовлює реферативний характер роботи, оскільки містить лише узагальнені підходи до практичного виконання запропонованих завдань дослідження. Тому необхідно під час вибору теми дослідження її потрібно чітко конкретизувати або локалізувати.

У формулюванні теми дослідження має бути відображений проблемний аспект роботи відповідно до обраного об'єкта та предмета дослідження. Некоректно сформульована тема впливає на оцінювання роботи під час її захисту, що є негативним індикатором якості процесу підготовки бакалаврської роботи.

Робота на тему диплому дослідження починається з того, що науковий керівник видає студенту індивідуальне завдання на виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи, яке включає затверджену тему дослідження, дату її затвердження та номер наказу, терміни виконання та календарний план-графік подання студентом бакалаврської роботи. Форма бланку завдання подана в Додатку А.

Написання кваліфікаційної бакалаврської роботи вимагає проведення наукового дослідження, після чого необхідно описати отримані результати за здалегіть визначеними правилами.

Проведення дослідження передбачає:

- визначення актуальності дослідження, первинне уявлення та формулювання проблеми, об'єкта й предмета дослідження, цілі та завдань роботи;

- формування плану наукового дослідження, який, з метою подальшої деталізації основних наукових положень,

доопрацьовується до розширеного плану-проспекту роботи;

- осмислення змісту, джерел отримання та способів збирання інформації;

- виявлення комплексу методів проведення наукового дослідження та оброблення інформації із проблеми;

- збір і узагальнення інформації, огляд літератури, її аналітичне оброблення, опис та пояснення фактів, обґрунтування тенденцій та закономірностей, виявлення зв'язків із предметом дослідження та можливе уточнення визначення проблеми або поглиблення уявлень щодо неї, формулювання гіпотез, виявлення основних напрямків розв'язання проблеми;

- розроблення пропозицій, практичних рекомендацій, моделей, методик, соціальних технологій. Час, відведений на керівництво бакалаврською роботою, науковий керівник повинен використовувати для проведення консультацій, передбачених графіком, та перевірки рівня виконання здобувачем завдань бакалаврської роботи згідно з календарним планом. Орієнтовні теми кваліфікаційних бакалаврських робіт див. у додатку Б.

На початку кваліфікаційної бакалаврської роботи присутній такий документ, як анотація. Анотація потрібна для того, щоб в короткій формі відобразити зміст роботи. Це не розгорнута характеристика виконаної роботи, це своєрідна підказка шукати необхідну інформацію про те, чи варто приділити даній роботі увагу, чи присутня у ній необхідна читачеві інформація.

Анотація до кваліфікаційної бакалаврської роботи повинна містити:

- ✓ відображення проведених результатів дослідження;
- ✓ наукову новизну отриманих результатів і їх практичне значення (за наявності);
- ✓ особистий внесок здобувача;
- ✓ апробацію результатів дослідження;
- ✓ відомості про публікації за темою дослідження.

Зміст анотації викладається стисло та точно. Обсяг анотації становить 600-800 знаків.

Анотація подається двома мовами: українською і англійською. Також вона може подаватися третьою мовою, пов'язаною із предметом дослідження.

Наприкінці анотації має бути фраза «Робота містить результати власних досліджень. Використання чужих ідей, результатів і текстів мають посилання на відповідне джерело»

У кінці кожної анотації наводяться ключові слова відповідними мовами. Сукупність ключових слів повинна відображати поза контекстом основний зміст наукової праці. Кількість ключових слів становить від п'яти до семи. Ключові слова подають в називному відмінку, друкують в рядок через кому.

Анотації друкуються на окремому аркуші та підшивається в роботі одразу за титульним аркушем (перед змістом), або може бути додана до роботи разом із відгуком керівника й рецензіями.

2.4. Структура кваліфікаційної бакалаврської роботи

Структура кваліфікаційної бакалаврської роботи має стандартизований характер. Текст дослідження варто поділити на основні складові частини, відділені одна від одної, із заголовками, нумерацією тощо.

Кваліфікаційної бакалаврської роботи обов'язково повинна містити:

- титульний аркуш;
- зміст;
- вступ;
- розділи;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності);
- іменний і предметний покажчик (за необхідності).

Титульний аркуш кваліфікаційної бакалаврської роботи має стандартний вигляд і представлений у додатку В.

Зміст подають на початку роботи із назвами й номерами початкових сторінок структурних частин роботи: вступу, розділів, підрозділів, пунктів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У **вступі** обґрунтовується вибір теми наукового дослідження, визначається актуальність, формулюється проблема, мета та завдання, які будуть виконані для розкриття

теми; визначаються об'єкт та предмет дослідження; методи, що використовувалися у процесі проведення дослідження й написання роботи; вказуються використані джерела інформації у загальному вигляді, структура роботи. Обсяг вступу – до 3-х сторінок.

Актуальність є обов'язковою вимогою до будь-якого наукового дослідження. Коротко характеризується сучасний стан проблеми, її значення для науки та практики, розкривається теоретична, практична актуальність теми.

Об'єкт дослідження – це процес чи явище, які породжують проблемну ситуацію та постають основою для вивчення. Об'єктом дослідження є вся сукупність відношень різних аспектів теорії та практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідника інформації.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Предмет дослідження є таким його елементом, який включає сукупність властивостей і відношень об'єкта, опосередкованих людиною (суб'єктом) у ході дослідження з певною метою в конкретних умовах.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне та часткове. В об'єкті виділяється та його частина, що є предметом дослідження. Саме на предметі дослідження має бути зосереджена увага автора. Предмет дослідження визначає тему наукової роботи, що зазначається як назва роботи.

Мета роботи тісно пов'язана із її назвою та повинна містити чітку вказівку, що саме зроблено. Не варто формулювати мету як «дослідження...», «вивчення...», тому що ці словосполучення вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Завдання, як правило, відповідають основним розділам дослідження роботи. Їх формулюють у вигляді чітких коротких тез, наприклад: вивчити..., охарактеризувати..., описати..., встановити..., сформулювати..., виявити... тощо.

Обов'язковий елемент кваліфікаційної бакалаврської роботи – **методи дослідження**, які служать інструментом у зборі фактичного матеріалу, а потім його аналізу.

Усі дослідницькі методи розподіляють на такі групи: теоретичні методи (аналіз, узагальнення, синтез тощо) та методи збору емпіричної інформації (опитування (анкетування/інтерв'ю), вторинний аналіз статистичної інформації, експеримент, спостереження тощо). Від цих груп наукових методів слід відрізнити методи обробки наукових даних (якісні і кількісні, серед останніх це – спеціальні методи математичної статистики).

Обґрунтований вибір методів дослідження зумовлений передусім, специфікою об'єкта та предмета дослідження, а конкретні методики визначаються поставленими завданнями та умовами проведення дослідження. Обґрунтування вибору методів дослідження повинно бути наведено у практичній частині роботи.

Теоретична й практична значущість результатів роботи являє собою відомості про використання результатів дослідження або рекомендації щодо їх використання (відомості про впровадження результатів досліджень на практиці слід наводити із зазначенням організацій, в яких здійснено таке впровадження, форм реалізації та реквізитів відповідних документів).

Основна частина кваліфікаційної бакалаврської роботи містить в собі виклад змісту роботи, обговорення наукової проблеми. Основна частина роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Зміст основних розділів повинен чітко відповідати темі й назві роботи, повністю її розкривати. Заголовки розділів та підрозділів мають точно віддзеркалювати зміст тексту, який до них належить. Не слід включати в заголовок слова, які є термінами вузькоспеціального характеру, скорочені слова та аббревіатури, формули тощо. В основній частині виділяють, як правило, три – чотири розділи.

Перший розділ має загальнотеоретичний та методичний характер, та є теоретичною основою подальших розробок тематики дослідження. Він має бути присвячений:

1) формулюванню й ідентифікації основних категорій та термінів, до яких звертаються в роботі;

2) поглибленому аналізу наукової літератури згідно предмету дослідження;

3) розгляду й оцінці різних підходів до реалізації поставлених науково-практичного завдання;

4) обґрунтуванню власних точок зору дослідника на предмет дослідження, на науково-практичне завдання, що виконується.

Викладаючи питання теорії, варто пам'ятати, що ця частина роботи – не самоціллю, а засобом для створення теоретичної бази для розгляду питань досліджуваної проблеми. Оскільки проникнення у сутність явища та процесу, що вивчається, можливе лише за умови використання системного підходу, то в першому розділі варто відвести окреме місце історії розвитку предмета дослідження. Висновки, що одержані за наслідками першого розділу, повинні підтверджувати актуальність та значущість роботи, сформульовані у вступі.

Другий розділ основою специфічного педагогічно-географічного дослідження, оскільки присвячений аналізу фактичного стану досліджуваного процесу чи об'єкта та його зв'язків.

Третій та четвертий розділи – аналітичний із елементами синтезу та аналізу та проведенням педагогічного експерименту. В цьому розділі, як правило, відображена основна частина наукового дослідження. На конкретному матеріалі реалізуються теоретико-методологічна та методична спрямованість роботи, розкриваються основні аспекти функціонування об'єкта на конкретній території. У цих розділах варто відобразити теоретичні узагальнення і педагогічний експеримент самостійної роботи здобувача вищої освіти. Обов'язковий «методичний розділ», у якому висвітлено застосування матеріалів дослідження в освітньому процесі ЗЗСО, подано відповідні дидактичні матеріали, розроблені здобувачем. Проведення експериментальної роботи повинно відповідати вимогам нормативних документів. Організація педагогічного експерименту має забезпечити вірогідність, валідність та надійність одержуваних результатів та висновків. Подається глибокий аналіз проблеми, яка вивчається із використанням різних методів дослідження.

Дослідник має запропонувати свої власні розробки та пропозиції, конкретного характеру, практично спрямовані. В кінці кожного розділу коротко (1-2 абзаци) формулюють висновки з лаконічним викладом наведених у розділах результатів дослідження.

Важливо, в тексті наукового дослідження викласти власні думки й зробити самостійні висновки. Засоби текстового зв'язку подано в Додатку Г.

У **висновках** логічно та послідовно викладаються теоретичні аспекти та результати педагогічного експерименту, пропозиції, до яких дійшов автор у процесі дослідження й написання роботи. При написанні висновків варто дотримуватися послідовності виконаного дослідження. Вони повинні бути короткими, чіткими та давати повне уявлення про значення, зміст, обґрунтованість і ефективність розробок. Висновки повинні чітко відповідати завданням дослідження. З висновків повинно бути зрозуміло, наскільки чітко та повно розкрита тема дослідження, реалізовані мета й завдання роботи. При формулюванні висновків не варто наводити ті положення, які не впливають із мети роботи. Висновки про результати наукового дослідження не можна подавати декларативно («досліджено», «проаналізовано», «вивчено» тощо). Висновки – не є механічною сума того, що зроблено, це перелік у вигляді коротких тез основних результатів наукового дослідження. Саме у висновках вказується головний сенс роботи, зазначається які результати мають бути додатково досліджені та які проблеми впливають звідси, тощо. Тобто висновки – це не лише перелік одержаних результатів, а їх синтез і аналіз. Кількість висновків зазвичай відповідає кількості завдань. Обсяг висновків – 1-2 сторінки.

До **додатків** за необхідності варто включати допоміжні та другорядні матеріали:

- таблиці допоміжних цифрових даних;
- матеріали спостережень;
- ілюстрації допоміжного характеру;
- опис алгоритмів і програм використаних під час дослідження;
- інструкції і методичні вказівки;

- додаткові розрахунки;
- матеріали педагогічного експерименту;
- приклади анкет, опитувальників для соціологічних досліджень, тестів тощо.

2.5. Типові недоліки та помилки під час підготовки роботи

Автор не проявив самостійності, робота становить собою компіляцію або плагіат (ступінь оригінальності менший за 80%, власна позиція не виражена).

Зміст бакалаврської роботи не відповідає зазначеному плану або не розкриває тему повністю або в її основній частині.

Сформульовані розділи чи підрозділи не відображають реальну суть та стан дослідження предмета.

Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактнота не виявляє специфіки об'єкта й предмета дослідження.

Не зроблено глибокого й всебічного аналізу діючих офіційних і нормативних документів, нових джерел дослідження із теми дослідження (останні 2–10 років).

Аналітичний огляд вітчизняних та зарубіжних публікацій із теми роботи та має форму анотованого списку й не відображає рівня досліджуваності проблеми.

Кінцевий результат наукового дослідження не відповідає меті, висновки не відповідають поставленим завданням.

У роботі бракує або не достатньо посилань на першоджерела або ж цитати не відповідають бібліографічному покажчику.

Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно та без дотримання вимог державного стандарту.

Як ілюстративний матеріал використано таблиці, схеми, діаграми, запозичені не з першоджерел, а з навчального посібника, підручника, монографії чи наукової публікації.

Обсяг й оформлення наукового дослідження не відповідають вимогам, робота виконана неохайно та з помилками.

3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

3.1. Загальні вимоги оформлення кваліфікаційної бакалаврської роботи

Оскільки кваліфікаційна бакалаврська робота є науковим дослідженням, мовне оформлення тексту має відповідати загальним базовим вимогам щодо наукового стилю викладу. Науковому стилю притаманні смислова завершеність, формально-логічний спосіб подання матеріалу, цілісність та зв'язність. Об'єктивність викладу забезпечується посиланнями на джерело повідомлення чи певної думки. У процесі мовного оформлення варто дотримуватися смислової точності та ясності як ознак науковості інформації.

Кваліфікаційна бакалаврська робота має бути грамотно написана та правильно оформлена, зброшурована й мати охайний вигляд.

Структура роботи повинна відповідати змісту наукового дослідження: виділення розділів, пунктів спрямоване на висвітлення головної ідеї та підпорядковане внутрішній логіці дослідження. Слід стежити, щоби стрижнева ідея роботи не губилася в текстах розділів, а головна думка дослідження наскрізно проходила через увесь текст.

У науковій літературі особовий стиль викладення матеріалу змінюється на безособовий: займенник «ми» поступово виходить з ужитку, а займенник «я» не вживається. Безособовий стиль полягає у таких формулюваннях: «Можна вважати..., виявлено..., доведено..., розроблений комплексний підхід...». Не рекомендовано вживати слова та вислови, що не відповідають науковому стилю мовлення або занадто категоричні, такі як «очевидно», «загальновідомо» тощо.

Роботу друкують за допомогою комп'ютера на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (210×297мм), через 1,5 міжрядкових інтервали, шрифтом Times New Roman. Розмір шрифту – 14 (до 30 рядків на сторінку).

Обсяг роботи повинен складати 50-60 сторінок. Додатки в цю кількість не входять.

Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: верхнє – не менше 20 мм, нижнє – не менше 20 мм, лівє –30 мм, правє –15 мм.

Роздруковані програмні документи повинні відповідати форматіві А4 і розмішені, як правило, в додатках.

Під час написання кваліфікаційної бакалаврської роботи слід дотримуватися таких вимог до тексту:

- ✓ чіткість побудови та викладу матеріалу;
- ✓ переконливість і достатність аргументації;
- ✓ логічна послідовність;
- ✓ лаконічність і точність визначень та формулювань;
- ✓ адекватні засоби опрацювання даних (математична статистика, якісний аналіз);
- ✓ конкретність результатів дослідження;
- ✓ обґрунтованість висновків і рекомендацій.

3.2. Оформлення структурних частин роботи

Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ» (додаток Д), «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» необхідно починати з нової сторінки та друкувати великими літерами симетрично до тексту (посередині рядка). Перелік структурних підрозділів роботи у змісті друкують великими літерами.

Підрозділи та висновки до розділів не починаються з нової сторінки, а продовжуються в межах розділу.

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (окрім першої великої) із абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка ставити не потрібно. Якщо заголовок складається з двох або більше речень тоді їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів чи підпунктів друкують маленькими літерами (окрім першої великої) із абзацного відступу. В кінці заголовка пункту та підпункту ставиться крапка.

Приклад оформлення «ЗМІСТУ» роботи наведено в додатку Е.

3.3. Правила оформлення нумерації кваліфікаційної бакалаврської роботи

Нумерацію сторінок, вступу, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул, висновків, списку використаних джерел подають арабськими цифрами без знака «№».

Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок роботи. Про те на титульному аркуші номер сторінки не ставлять. На наступних сторінках, починаючи зі змісту, номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці. Додатки не включають до загальної нумерації сторінок роботи, тому номери сторінок у додатках ставити не варто.

У «ЗМІСТІ» подають перелік умовних скорочень, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Напроти переліку цих структурних частин роботи проставляють номери сторінок, з яких вони розпочинаються.

Номер розділу пишуть арабськими цифрами та ставлять після слова «РОЗДІЛ». Після номера ставлять крапку, потім після пропуску друкують заголовок розділу великими літерами.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається із номера розділу та порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім, в тому ж рядку, – заголовок підрозділу з великої літери. Зразок оформлення назви розділу та підрозділу подано у додатку Ж.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається із порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. В кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім, у тому ж рядку, – заголовок пункту, якого може й не бути.

Підпункти нумерують в межах кожного пункту, за такими ж правилами, як пункти.

Ілюстрації (фотографії, схеми, креслення, графіки, діаграми, рисунки, карти) та таблиці необхідно подавати в роботі одразу

після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Таблиці й ілюстрації, що розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю, блок-сему або малюнок, розміри яких більше формату А4, вважають одною сторінкою і розміщують у відповідних місцях, після згадування в тексті або ж в додатках.

Ілюстрації позначають скороченням «Рис.» та нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, які подаються в додатках. Номер ілюстрації повинен складатися із номера розділу та порядкового номера ілюстрації, між якими та після якого ставиться крапка. Приклади оформлення ілюстрацій подано в Додатку И.

Наприклад: «Рис. 1.2.» (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації та назва, пояснювальні підписи розміщують під ілюстрацією із абзацного відступу. За необхідності, ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підрисунковий текст). Якщо в роботі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Таблиці нумерують послідовно, за винятком таблиць, поданих у додатках, в межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис: «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці має складатися із номера розділу й порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Якщо в роботі одна таблиця, її нумерують за загальними правилами.

Формули в роботі (якщо їх більше однієї) нумерують в межах розділу. Номер формули складається із номера розділу та порядкового номера формули в ньому, між якими ставлять крапку. Номери формул пишуть біля правого поля аркуша, на рівні відповідної формули, в круглих дужках, наприклад: (3.1), тобто формула третього розділу.

Під час переносу частини таблиці на інший аркуш (сторінку), слово «Таблиця» та номер її вказують один раз справа, над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова: «Продовження табл.» та вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження табл. 1.2».

3.4. Оформлення таблиць, графіків, рисунків

Ілюстрації. Якість ілюстрацій повинна забезпечувати їх чітке відтворення. Ілюстрації необхідно виконувати чорнилом, тушшю або пастою чорного кольору на білому непрозорому папері. В роботі необхідно застосовувати лише штрихові ілюстрації та оригінали фотознімків, які розміром, меншим за формат А4, повинні бути наклеєні на стандартні аркуші білого паперу цього формату.

Таблиці. Цифровий та статистичний матеріал здебільшого оформлюють у вигляді таблиць. Таблицю варто розміщувати безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі подані таблиці мають бути покликання в тексті. Приклад оформлення таблиці подано в Додатку К.

Формули. Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів потрібно подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони викладені у формулі. Значення кожного символу та числового коефіцієнта потрібно подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Рівняння та формули треба виділяти з тексту вільними рядками. Вище й нижче кожної формули необхідно залишити не менше одного вільного рядка. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, то його слід перенести після знака рівності (=), або після знаків плюс (+), мінус (-) чи множення. Нумерувати необхідно лише ті формули, на які є покликання в тексті, інші нумерувати не рекомендується. Порядкові номери позначають арабськими цифрами в круглих дужках біля правого поля сторінки без крапок від формули до її номера. Номер, який не вміщується в рядку з формулою, переносять у наступний нижче від формули. Номер формули при її перенесенні розміщують на рівні останнього рядка.

3.5. Оформлення цитат та посилань у тексті

Посилання. При написанні бакалаврської роботи здобувач вищої освіти повинен давати посилання на джерела, матеріали, окремі результати з яких наводяться у роботі. Такі посилання

дозволяють проконтролювати достовірність відомостей, що наведені. Посилатися доцільно на останні видання публікацій. В посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, на які подано посилання в бакалаврській роботі. Посилання в тексті роботи на джерела необхідно зазначити порядковим номером за «Списком використаної літератури», виділеним разом із вказаними сторінками (або іншою формою визначення даного факту у джерелі) двома квадратними дужками, наприклад [17, с.43]. Посилання на використане джерело у роботі може бути прямим або непрямим. При прямому посиланні подають частину авторського тексту в оригіналі з посиланням на автора, виділяючи текст лапками. При непрямому посиланні слухачі подають у роботі частину авторського тексту у власній інтерпретації, але теж з посиланням на джерело. При посиланні на мережеві видання спочатку зазначається назва джерела за описаними вище правилами, а потім вказується лінк.

При написанні наукових робіт обов'язково потрібно робити **посилання** на літературні джерела, фондові матеріали, інструктивно-методичні матеріали тощо. Посилання дають можливість швидко знайти необхідний документ чи джерело інформації та перевірити достовірність відомостей, що наводяться. Якщо одне й те саме джерело перевидається декілька разів, зазначається останній варіант.

При посиланні на літературне джерело в квадратних дужках ставиться номер, під яким воно значиться у бібліографічному списку, наприклад: [23].

В деяких випадках, при цитуванні чи використанні цифрових даних, зазначається й сторінка, на якій розміщується використаний матеріал, наприклад:[6, с. 45].

Посилання на таблиці, рисунки, додатки беруться у круглі дужки, наприклад,(рис.2.3),(табл.3.4). При посиланні можна також писати:«... за даними рис. 1.8», «...у відповідності з даними табл.2.4», «... відповідно до додатка В» тощо.

Посилання на формули зазначаються порядковим номером формули в дужках, наприклад: «... у формулі (2.1)».

При повторних посиланнях на таблиці чи ілюстрації слід зазначити скорочено «дивись», наприклад: (див. табл. 1.5), (див. рис. 3.2).

Цитати – дослівні частини використаних джерел – наводяться в науковій роботі для обґрунтування, підтвердження чи доповнення авторських аргументів, висновків і положень, а також для критичного аналізу літературних джерел. Для цитування, зазвичай, беруть частину тексту, яка містить в собі логічно завершену думку.

Цитати слід виписувати лише із першоджерел, а не з робіт інших авторів. Лише в тих випадках, коли першоджерело не доступне, можливо використання цитати, яка опублікована в іншому виданні.

Загальні вимоги до цитування:

а) текст цитати починається та закінчується лапками й наводиться у тій граматичній формі, в якій він поданий в джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, що запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, які викликали загальну полеміку. В цих випадках використовується вираз «так званий»;

б) цитування повинно бути повним, без скорочення авторського тексту та без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту й позначається трьома крапками. Вони ставляться в будь-якому місці цитати (на початку, в середині чи в кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв певний розділовий знак, то він не зберігається;

в) кожна цитата обов'язково повинна супроводжуватись посиланням на джерело;

г) при непряму цитуванні (переказі чи викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, варто бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів та давати відповідні посилання на джерело.

Для того, щоб не перенасичувати текст цитатами, варто використовувати переказ чужих думок (табл. 2).

Мовні засоби, що використовуються для цитування та переказу використаних джерел

Цитування	Переказ
К. писав / пише: «...»	К. вважав / стверджував, що ...
Як стверджував ще К.: «...»	К. стверджував, що ...
Як підкреслює К.: «...»	К. вказує на те, що ...
На думку К.: «...»	К. підкреслює / вважає / стверджує / думає, що ...
«..., - вказує К., - ...»	К. приходиться до висновку, що ...
Можна навести такі слова відомого науковця: «...»	У цій статті автор приходиться до висновку, що ...
Причиною даної ситуації К. бачить у тому, що «...»	К. у своїй монографії «...» підкреслює, що ...

Посилання на загальні положення роботи, що використовується має порядковий номер відповідного джерела в списку використаних джерел. У тексті цей номер пишуть в квадратних дужках, наприклад [1], або, якщо посилання робиться на декілька праць, [3-5], [2,12,17]. Посилання, що супроводжує цитату чи переказ конкретної думки, аргумент, цифрові дані та ін., повинно складатися із номера відповідного джерела і номера сторінки, з якої взята цитата чи аргумент, наприклад [2,с.42] або [4,с.54-56]. Крапка в реченні ставиться після квадратних дужок.

В науковій роботі слід користуватися лише загальноприйнятими **скороченнями** слів і словосполучень та писати їх правильно. До скорочень, що не потребують додаткових пояснень, належать: та інші – та ін.,наприклад–напр., дивись – див., доцент – доц., професор–проф., академік – акад.

Якщо здобувач вищої освіти використовує маловідоме скорочення, він має розшифрувати його при першому згадуванні, написавши його повністю, а поряд (в дужках) скорочено. Далі воно використовується лише в скороченому вигляді. Скорочення

мають бути однаковими по всьому тексту. Неможна писати слова і словосполучення в одному місці повністю, а в іншому скорочено.

3.6. Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел є частиною наукової роботи.

Джерела варто розміщувати одним із таких способів: в порядку появи посилань у тексті (найбільш зручний для користування), в алфавітному порядку прізвищ перших авторів чи заголовків, в хронологічному порядку.

Найбільш поширене складання списку використаних джерел в алфавітному порядку прізвищ перших авторів чи заголовків. Всі літературні джерела подаються тією ж мовою, якою вони написані. Спочатку перераховуються джерела українською мовою, потім – джерела іноземними мовами. Оформлення списку робиться відповідно до правил бібліографічного опису друкованих видань. Список використаних джерел оформлюється згідно із ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Приклади оформлення бібліографічного опису використаних літературних джерел подано в Додатку Л.

3.7. Вимоги до оформлення додатків

Додатки оформляють як продовження роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх в порядку появи посилань в тексті роботи. Кожний додаток необхідно розпочинати із нової сторінки.

Додатки розміщуються після списку використаних джерел, починаючи із окремої сторінки, на якій великими літерами (шрифт 36) посередині сторінки пишеться слово «ДОДАТКИ». За цією сторінкою розміщуються у відповідному порядку усі додатки.

Додаток повинен мати заголовок, надрукований вгорі малими літерами, із першої – великої, симетрично відносно тексту сторінки. В правому верхньому куті, над заголовком, малими літерами, із першої – великої, друкується слово

«Додаток» та велика літера української абетки, що позначає його номер, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Наприклад, «Додаток А», «Додаток Б» і т. д.

Якщо у роботі є лише один додаток, то він позначається як «Додаток».

Текст кожного додатка може бути поділений на розділи, які нумерують в межах кожного додатка. В цьому випадку перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) та крапку, наприклад: А.2 – другий розділ додатка А.

Ілюстрації, таблиці та формули, розміщені у додатках, нумерують в межах кожного додатка, наприклад, рис. Д.2 – другий рисунок додатка Д, табл. А.1 – перша таблиця додатка А.

4. ПОНЯТТЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ПЛАГІАТУ

При написанні кваліфікаційних бакалаврських робіт необхідно обов'язково посилатися на авторів та літературу, з якої запозичено матеріали чи окремі результати. Використання в роботі запозиченого матеріалу без посилання на автора не припустимо. Це вважається плагіатом, тобто порушенням академічної доброчесності.

Академічна доброчесність – сукупність етичних принципів визначених Законом України «Про освіту», «Про вищу освіту» й іншими законами України правил, якими повинні керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової чи творчої діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових чи творчих досягнень. Академічна доброчесність в процесі написання випускної кваліфікаційної роботи означає, що здобувачі вищої освіти та їх наукові керівники керуються, насамперед, принципом чесності в роботі й навчанні. Плагіат, тобто списування та несанкціоноване використання чужих напрацювань, є неприйнятне в кваліфікаційній роботі здобувача вищої освіти.

Визначають три основні види порушення етичних принципів при написанні кваліфікаційної роботи:

1. Подання суміші власних та запозичених у інших авторів аргументів без належного цитування джерел (компіляція).

2. Копіювання чужої роботи (як без, так і з відома автора) й оприлюднення її під своїм іменем.

3. Перефразування чужої роботи без належно оформленого посилання на справжнього автора дослідження.

Загалом **плагіат** – це усвідомлене чи неусвідомлене недотримання загальноприйнятих правил цитування, тобто порушення вимог Цивільного кодексу України (глава 4 «Інтелектуальна власність») й Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Завершені кваліфікаційні бакалаврські роботи обов'язково проходять перевірку на плагіат для виявлення збігів, ідентичності і схожості з уже виданими працями. Для кваліфікаційних бакалаврських робіт текст вважається оригінальним та не потребує жодних дій щодо запобігання неправомірним запозиченням із 80% оригінальності.

Від 55 до 80% є задовільним показником оригінальності тексту. При цьому наявні окремі ознаки академічного плагіату. Варто пересвідчитися, чи розставлені в тексті посилання на першоджерела. Питання про направлення дослідження на доопрацювання вирішується на засіданні випускової кафедри.

Низький рівень оригінальності тексту (від 35 до 55%) мають ті роботи, де наявні ознаки плагіату, але за умови доопрацювання із обов'язковою наступною перевіркою наукова робота може бути допущена до захисту. При наявності істотних ознак плагіату матеріал до розгляду не приймається, коли показник оригінальності тексту складає менше 35%. Такий рівень оригінальності твору неприйнятний.

Положення про процедуру впровадження антиплагіатної системи у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича див. додаток М. Показники оригінальності текстів (система UNICHECK) представлені в Додатку Н.

Випускову кваліфікаційну бакалаврську роботу, в якій буде виявлено плагіат, за рішенням випускової кафедри до захисту не допускають.

5. ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

5.1. Правила підготовки презентації

Доповідь здобувача вищої освіти під час захисту кваліфікаційної бакалаврської роботи супроводжується презентацією, яка відображає основні результати дослідження.

Презентацію створюють в програмі Microsoft PowerPoint. Рекомендується використовувати світлі літери на темному фоні або, навпаки, темні літери на світлому фоні.

Обов'язково необхідно нумерувати слайди.

Структура презентації повинна мати такий вигляд:

• назва кваліфікаційної бакалаврської роботи, прізвище та ініціали здобувача вищої освіти, прізвище, ініціали, науковий ступінь, вчене звання та посада керівника;

- мета й завдання роботи;
- об'єкт і предмет дослідження;
- методи дослідження;
- основні результати роботи (за розділами);
- висновки.

Під час складання презентації дослідження треба ретельно підібрати інформацію, що відображає результати проведеного дослідження. Не варто на слайдах розміщувати зайвий текст, який має другорядне значення. Варто показувати графічні ілюстрації, супроводжуючи їх словесними поясненнями.

Презентація повинна добре читатися, шрифт на слайдах бути розміром 28 – 36. За бажанням можна додавати ефекти анімації.

Рекомендується 15 – 17 слайдів в презентації.

5.2. Попередній захист кваліфікаційної бакалаврської роботи

Кваліфікаційні бакалаврські роботи проходять попередній захист на засіданні відповідних випускових кафедр за встановленим графіком, про те не пізніше ніж за місяць до початку підсумкової атестації.

Попереднім захистом кваліфікаційної бакалаврської роботи може вважатися, за рішенням випускової кафедри, виступ та участь здобувача вищої освіти на наукових конференціях – університетських, між університетських, всеукраїнських тощо.

На попередній захист здобувач повинен подати віддрукований й перевірений науковим керівником текст роботи. Захист проводиться на засіданні випускової кафедри за обов'язкової присутності завідувача кафедри й наукового керівника та передбачає такі процедурні етапи:

- виступ автора кваліфікаційної бакалаврської роботи з повідомленнями про основні положення роботи;
- детальні відповіді студента на усні й письмові запитання членів кафедри щодо змісту та суті роботи;
- виступ наукового керівника про якість та хід виконання наукового дослідження, про можливість допуску роботи до захисту перед АК.

Кафедра робить висновки про готовність дослідження до захисту перед АК, встановлює час роботи над зауваженнями й термін подачі роботи, оформленої згідно з вимогами, на випускову кафедру. На цьому ж засіданні кафедри затверджуються рецензенти кваліфікаційних бакалаврських робіт.

5.3. Захист кваліфікаційної бакалаврської роботи

До публічного захисту перед Атестаційною комісією (далі АК) допускають кваліфікаційні бакалаврські роботи, які відповідають таким вимогам:

1. У встановлений термін чистовий варіант роботи, переплетений в твердій палітурці, подано на випускову кафедру.
2. На титульному аркуші роботи проставлено резолюцію завідувача кафедри: «До захисту допущено».
3. В роботу вкладено рецензію фахівців та відгук наукового керівника.
4. В роботу вкладено Експертний висновок результатів перевірки на академічний плагіат із заявою (див. Додаток О, П).

Кваліфікаційна бакалаврська робота повинна бути подана на випускову кафедру не пізніше ніж за 10 днів до дати захисту.

Публічний захист роботи складається з таких структурних частин, як

- 1) доповідь здобувача вищої освіти;
- 2) відповіді на поставлені запитання.

У доповіді на захисті, що триває 7–10 хвилин, здобувач має висвітлити зміст дослідження, його мету, завдання, предмет й об'єкт, обґрунтувати вибір теми дослідження, ступінь її висвітлення у науковій літературі. Основна частина доповіді повинна бути присвячена викладенню наукової новизни та результатів дослідження, практичних висновків й рекомендацій. Рекомендована структура доповіді й зміст її окремих елементів наведено у таблиці 3

Таблиця 3

Рекомендована структура доповіді та зміст її окремих елементів

Структурний елемент доповіді	Зміст	Рекомендована тривалість, хвилин
Загальна характеристика роботи	Стисло: актуальність дослідження, характеристика проблеми, об'єкт, предмет та мета роботи, стан та досвід розв'язання проблеми	2-3
Характеристика проведеного дослідження	Описання власних досліджень і розробок: визначення обраних шляхів дослідження і розв'язання проблеми, аналітичні обґрунтування аргументів та фактів, огляд методикта локальних результатів досліджень, виконаних розрахунків, створених моделей чи схем. Увага концентрується на аргументації положень наукової новизни	3-4
Результати та висновки	Характеристика отриманих наукових та практичних результатів, пропозицій та рекомендацій, загальні висновки. Увага концентрується на власному внеску в розв'язання проблеми	3-4

Захист дипломної кваліфікаційної бакалаврської роботи розпочинається з доповіді, в якій студент має розкрити:

- ✓ актуальність теми;
- ✓ об'єкт і предмет дослідження;
- ✓ мету і завдання дослідження;
- ✓ структуру роботи;
- ✓ основні положення змісту;
- ✓ висновки роботи.

Час виступу не повинен перевищувати 10 хвилин, має бути стислим, конкретним, з використанням мультимедійної презентації, головним призначенням якої є детальне та наочне ілюстрування тих чи інших тверджень автора. Тому необхідно вчасно посилатися на відповідні слайди, акцентувати на них увагу членів комісії.

Завершуючи доповідь, студент має відзначити, які авторські розробки та висновки впроваджені або намічені до впровадження, де доцільно, на його думку, застосувати результати дослідження.

Члени АК, присутні на захисті, можуть ставити випускнику запитання з метою визначення рівня його спеціальної підготовки та ерудиції.

Після відповідей на запитання слово надається рецензенту або зачитується його рецензія. На зауваження рецензента студент повинен дати аргументовану відповідь. Після цього слово надається науковому керівникові для характеристики й оцінки роботи студента.

Під час захисту ведеться протокол засідання АК. Окремо відзначається думка членів АК про практичну цінність і рекомендації щодо використання пропозицій автора. Загальний час захисту не повинен перевищувати 30 хвилин у середньому на одного студента.

6. СУПРОВІДНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ДО БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

З кваліфікаційною бакалаврською роботою на захист перед Атестаційною комісією додаються такі документи:

- завдання на виконання бакалаврської роботи студента, підписане студентом та науковим керівником;
- відгук наукового керівника;
- зовнішня та внутрішня рецензії.

Науковий керівник не пізніше ніж за 4 дні після надходження кваліфікаційної бакалаврської роботи на кафедру надає відгук, в якому рекомендує або не рекомендує її до захисту.

Форма написання відгуку довільна, про те він повинен містити конкретні висновки щодо глибини опрацювання теми дослідження кваліфікаційної роботи, доцільності вибору методів, повноти викладу основних результатів й обґрунтованості висновків. У відгуку науковий керівник вказує на дотримання чи порушення здобувачем календарного плану підготовки роботи до захисту, дотримання вимог до оформлення кваліфікаційної бакалаврської роботи, звертає увагу на загальні недоліки або вказує на конкретні помилки. Наприкінці відгуку науковий керівник зазначає, чи допускає він кваліфікаційну бакалаврську роботу до захисту (див. дод. Р).

Виправлений відповідно до зауважень наукового керівника текст кваліфікаційної бакалаврської роботи передається рецензентам.

Форма написання рецензії також довільна, однак вона передбачає ряд елементів, які є обов'язковими. В рецензії повинні бути відзначені позитивні аспекти роботи, а саме: самостійність дослідження, його актуальність, відповідність зазначеній темі, рівень опрацювання літературних джерел, інших матеріалів та наявність висновків (Додаток С). Рецензент обов'язково повинен вказати, чи достатній ступінь розкриття теми і виконання поставлених завдань, чи відповідає оформлення наукового дослідження встановленим вимогам.

Недоліки, що виявлені рецензентом при вивченні дослідження, за своїм характером та змістом можуть бути теоретичного, технічного чи мовностилістичного характеру. Остаточний висновок щодо рівня відповідності роботи вимогам формулюється завдяки висловам «в основному відповідає», «повністю відповідає», «повністю не відповідає». Рецензент обов'язково пропонує оцінку роботи із врахуванням її захисту перед членами АК: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» та вказати оцінку і кількість балів за 100-бальною шкалою.

За наявності відгуку наукового керівника та рецензії кваліфікаційні бакалаврської роботи допускаються до захисту рішенням кафедри не пізніше ніж за тиждень до початку роботи кваліфікаційної комісії. За рішенням випускової кафедри може бути проведений попередній захист робіт. До захисту за рішенням кафедри не допускають роботи, які не мають позитивного відгуку та/або позитивної рецензії. Допущені до захисту кваліфікаційні бакалаврські роботи разом із відгуками наукових керівників і рецензіями, а також списки допущених до захисту робіт із зазначенням теми, наукового керівника та рецензента, передаються комісії за підписом завідувача кафедри не пізніше ніж за 3 дні до початку захисту робіт.

Здобувачеві надається можливість ознайомитися із рецензією і підготувати відповіді на висловлені рецензентом зауваження.

До кваліфікаційної бакалаврської роботи можна долучити інші матеріали, які характеризують наукову та практичну цінність виконаної роботи: наукові публікації (статті, тези) за темою роботи, документи, що вказують на практичне застосування кваліфікаційної бакалаврської роботи.

7. ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ БАКАЛАВРСЬКИХ РОБІТ

Обговорення результатів захисту здійснюється колегіально. Після проведення публічного захисту викладачі колективно обговорюють результати та спільно приймають рішення про оцінку роботи шляхом пересічного значення оцінок.

Максимальна оцінка за захист бакалаврської роботи може рівнятися 100 балам. Вона складається з рівноцінних між собою таких критеріїв:

- ✓ оцінки самого тексту бакалаврської роботи, який повинен мати усі атрибутивні складові - продуману структуру, висновки до розділів та підрозділів у випадку наявності останніх, загальні висновки, відповідний бібліографічний апарат (посторінкові посилання та належно оформлений список літератури), бути викладеною грамотною літературною українською мовою, повністю розкривати заявлену у назві тему роботи;
- ✓ оцінки володіння здобувачем категорійно-понятійним апаратом своєї роботи;
- ✓ оцінки міри володіння здобувачем усім змістом відповідної кваліфікаційної роботи;
- ✓ оцінки розуміння студентом поставлених йому запитань по бакалаврській роботі та аргументованості відповідей здобувача на поставлені запитання, етикет та культура спілкування;
- ✓ дотримання чинних вимог до оформлення роботи;
- ✓ правильність та чіткість відповідей на запитання членів АК.

Оцінювання результатів захисту випускних кваліфікаційних робіт здійснюється за попередньо прийнятими критеріями оцінювання у порядку, передбаченому прийнятою в університеті системою контролю знань (за національною (4-бальною) шкалою, 100-бальною університетською та шкалою ECTS).

Таблиця 4

**Таблиця відповідності результатів захисту кваліфікаційної
бакалаврської роботи за різними шкалами та критерії
оцінювання**

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національного шкалою
90-100	А	Оцінка виставляється за кваліфікаційну роботу, яка носить дослідницький характер, оформлена за вимогами, які пред'являються до кваліфікаційних робіт, матеріал викладено логічно і послідовно з відповідними висновками. При її захисті студент показує глибокі знання з питань теми, оперує даними дослідження, вносить пропозиції по темі дослідження, під час доповіді вміло використовує презентацію, впевнено і докладно відповідає на поставлені запитання.	Високий(творчий)	відмінно
80-89	В	Оцінка виставляється за кваліфікаційну роботу, яка носить дослідницький характер, оформлена за вимогами, які пред'являються до кваліфікаційних робіт, матеріал викладено логічно і послідовно з відповідними висновками. При її захисті студент показує знання з питань теми, оперує даними дослідження, під час доповіді вміло використовує презентацію, без особливих труднощів відповідає на поставлені запитання. У тексті роботи є лише незначні погрешності.	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре

70-79	С	Оцінка виставляється за кваліфікаційну роботу, яка носить дослідницький характер, оформлена за вимогами, які пред'являються до кваліфікаційних робіт, матеріал викладено логічно і послідовно з відповідними висновками. При захисті роботи студент показує знання з питань теми, оперує даними дослідження, під час доповіді використовує презентацію, відповідає на поставлені запитання. У структурі, мові і стилі роботи є лише незначні погрішності		
60-69	D	Оцінка виставляється за кваліфікаційну роботу, яка носить дослідницький характер, оформлена за вимогами, які пред'являються до кваліфікаційних робіт, але має поверхневий аналіз, матеріал викладено непослідовно та необґрунтовано. До захисту підготовлена презентація доповіді, але наочна інформація не завжди коментується. Основні тези роботи розкриті, але недостатньо обґрунтовані, нечітко сформульовано висновки, пропозиції і рекомендації. При захисті студент виявляє невпевненість, показує слабкі знання питань теми, не завжди дає вичерпні аргументовані відповіді на запитання. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно
50-59	Е	Оцінка виставляється за кваліфікаційну роботу, яка носить дослідницький характер, оформлена за вимогами, які пред'являються до кваліфікаційних робіт, але має недостатньо критичний аналіз, матеріал викладено непослідовно та необґрунтовано. До захисту підготовлена презентація доповіді, але наочна інформація не коментується. Основні тези роботи розкриті, але недостатньо обґрунтовані, нечітко сформульовано висновки, пропозиції і рекомендації. При захисті студент виявляє		

		невпевненість, показує слабкі знання питань теми, не дає вичерпні аргументовані відповіді на запитання. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень і за допомогою викладача може виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих		
35-59	FX	Оцінка виставляється за кваліфікаційну роботу, яка не носить дослідницького характеру, не має аналізу і не відповідає вимогам, які пред'являються до кваліфікаційних робіт. У роботі немає висновків або вони носять декларативний характер. До захисту не підготовлена презентація доповіді. При захисті кваліфікаційної роботи студент відповіді припускає грубі помилки	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно
1-34	F	Оцінка виставляється за кваліфікаційну роботу, яка не носить дослідницького характеру, не має аналізу і не відповідає вимогам, які пред'являються до кваліфікаційних робіт. У роботі немає висновків або вони носять декларативний характер. До захисту не підготовлена презентація доповіді. При захисті кваліфікаційної роботи студент не може відповісти на жодне поставлене запитання по її темі, студент не знає теорії		

8. ПОРАДИ ЩОДО ПУБЛІЧНОЇ АПРОБАЦІЇ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

8.1. Основи написання наукової статті

Наукова стаття – вид наукової публікації, в якій описано кінцеві чи проміжні результати проведеного дослідження. Обсяг наукової статті здобувача зазвичай становить від 6 до 10 сторінок (формат А 4, шрифт 14, інтервал 1,5).

Наукова стаття містить такі необхідні елементи:

- постановка проблеми та її актуальність;
- аналіз останніх досліджень та публікацій, у яких започатковано розв’язання цієї проблеми та на які спирається автор;
- формулювання мети статті (постановка завдання);
- виклад основного матеріалу дослідження;
- висновки дослідження.

Наукові публікацію виконують дослідницьку функцію (подають наукові результати), презентаційну (представляють дослідника у науковому товаристві), оцінну (оцінюють стан наукових досліджень із певної проблеми) й комунікативну (служать засобом спілкування дослідників).

Ознаками наукової статті є логічність, точність наукової термінології, стислість, достовірність інформації, доказовість змісту тексту, критичність у відборі фактів, завершеність (цілісність розкриття одного або кількох питань), обґрунтованість висновків, наявність посилань і списку використаної літератури.

Підготовка наукової публікації охоплює такі етапи:

- формулювання робочої назви публікації (заголовок має бути лаконічним та однозначним, адже він повинен сконцентрувати увагу читача на предметі дослідження);
- визначення теми, структури й обсягів наукової інформації, представленої у науковій статті;
- обґрунтування в основній частині статті отриманих результатів;

- перевірка узгодженості між заголовком, метою, завданнями та висновками;
- перевірка тексту статті на відповідність чинним правописним нормам, вимогам наукового стилю, оформлення цитат та посилань;
- оформлення списку використаних джерел за чинними стандартами.

8.2. Правила написання тез наукової доповіді

Тези (лат. thesis – положення, твердження) – це коротко сформульовані основні положення доповіді, лекції, статті тощо.

Тези наукової доповіді – це опубліковані до початку конференції матеріали із викладом їх основних позицій. В тезах чітко та лаконічно відображаються результати дослідження. Ознаками тез є переконливість, логічність, композиційна стрункість. Зміст тез повинен відобразити основні концептуальні положення наукової роботи. Вдало скомпоновані та сформульовані тези здатні привернути увагу, зацікавити вашим дослідженням.

Мета, з якою пишуться тези:

1. Оприлюднити попередні результати наукового дослідження, вказати на його оригінальність та новизну.
2. Ознайомити зацікавлених із основним змістом доповіді.
3. З'ясувати особливості авторської позиції в підході до наукової проблеми.
4. Підтвердити факт апробації та впровадження результатів та висновків наукової роботи.

Обсяг. Тези, як правило, складаються з 2 сторінок (формат А5 (148*210), шрифт 11, інтервал 1,5).

Зміст та форма тез. Потрібно дотримуватися логіки викладу змісту, композиційних та мовностильових вимог:

- В тезах писати тільки найважливіше, доцільно оперуючи науковою термінологією, адже науковість – необхідна умова жанру;
- формулювати думку чітко та зрозуміло;
- дотримуватися послідовності викладу думок;

- уникати занадто довгих речень;
- виокремити основну ідею наукового дослідження та окреслити шляхи її розкриття;
- звернути увагу на назву тез; заголовок повинен відповідати меті, орієнтувати читача в змісті доповіді. Зазвичай назва доповіді на конференції та тез до неї збігаються;
- викладати власні судження, використовуючи короткі стверджувальні речення;
- в кінці тез обов'язково подають бібліографію. У списку літератури вказують найважливіші джерела, обмежуючись 2-3 позиціями.

Структура тез:

1. Назва.
2. Актуальність.
3. Ступінь наукової розробленості проблеми.
4. Мета наукової роботи.
5. Джерельна (емпірична) база дослідження.
6. Основна частина.
7. Висновок-узагальнення.
8. Список використаних літературних джерел.

Оформлення ваших тез (шрифт, інтервал, поля) повинно чітко відповідати вимогам, викладеним у інформаційному листі.

Тези мають бути написані без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок. Редакційна колегія залишає за собою право відхилити неналежно виконані роботи.

Варто не переобтяжувати тези цитуванням, цитат краще взагалі уникати. Якщо все ж є потреба зробити посилання на інших авторів, необхідно, щоб дібрані цитати були короткими.

8.3. Принципи публічного ділового спілкування

Метою публічних виступів є передавання інформації, знань, оцінок і вражень. Найпоширеніші жанри публічних виступів: доповідь, промова, лекція, виступ у дискусії.

Доповідь – це значний за обсягом документ, призначений для усного виголошення, який обов'язково містить певні висновки та пропозиції. Текст доповіді може бути предметом

обговорення, зазнавати критики, доповнюватися новими положеннями тощо.

Виступ в дискусії – це лаконічний (до 2-5 хв.), чітко аргументований виклад певного погляду на проблему. Виступ найчастіше є спонтанною мовною реакцією на щойно почуте на семінарі, науковій конференції тощо. Стислість, полемічність, точність та чіткість формулювання – основні риси виступу.

Наукова доповідь – це доповідь, в якій інформують про наукові спостереження, досліді, їх результати, нові відкриття, узагальнюють наукові дані. Наукова доповідь, зроблена на основі критичного огляду та вивчення ряду публікацій, називається рефератом.

Структура доповіді: вступ, основна частина, висновок.

У вступі потрібно визначити тему, вказати актуальність проблеми, сформулювати мету доповіді, викласти історію питання.

В основній частині – подати характеристику проблеми (виділити основний аспект проблеми, потім – основні положення, які детально та послідовно проаналізувати).

Висновки мають бути чіткими, лаконічними.

Під час публічного виступу необхідно говорити чітко, зрозуміло та переконливо. Щоб виступ був успішним, потрібно:

- ✓ підготуватися до виступу заздалегідь, продумати структуру та зміст, скласти план, дібрати приклади, опрацювати літературу із обраної теми;
- ✓ продумати логіку виступу, аргументацію висновків;
- ✓ розрахувати час виступу, щоб вкласти у регламент конференції;
- ✓ під час виголошення доповіді почуватися впевнено, не поспішати, говорити спокійно;
- ✓ не вживати надто довгих речень;
- ✓ використовувати мультимедійні засоби для візуалізації інформації.

ДОДАТКИ

9. ДОДАТКИ

Додаток А

Форма бланка завдання на кваліфікаційну бакалаврську роботу

**Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

Факультет *Географічний*

Кафедра _____

Напрямок _____

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

« _____ » _____ 20р.

ЗАВДАННЯ на кваліфікаційну бакалаврську роботу студенту

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи

---

2. Термін подачі студентом закінченої роботи _____

3. Вихідні дані по роботі

---

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які треба розробити)

---

5. Перелік графічного матеріалу

---

6. Консультанти з роботи, з вказівкою відділів, які до них належать

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

Керівник _____
(підпис)

Орієнтовні теми кваліфікаційних бакалаврських робіт

Теми:

1. Організаційно-педагогічні умови використання ділових ігор на уроках географії.
2. Самостійна робота як засіб формування пізнавального інтересу учнів до географії.
3. Використання інтерактивних технологій при вивченні шкільного курсу "Географія материків та океанів" (7 клас).
4. Використання інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні шкільного курсу "Україна і світове господарство" (9 клас).
5. Активізація пізнавальної діяльності учнів при вивченні географії засобами ігрових технологій.
6. Проектна діяльність учнів як засіб формування компетентностей на уроках географії.
7. Впровадження елементів дистанційного навчання на уроках географії у закладах загальної середньої освіти.
8. Ефективність використання сучасних форм організації та методик проведення позакласної роботи у школі для забезпечення здобуття якісної загальної географічної освіти.
9. Особливості використання краєзнавчого підходу в шкільному курсі «Географія» (на прикладі Івано-Франківської області).
10. STEM-освіта як засіб інтегрованого навчання у закладах загальної середньої освіти.
11. Квест-екскурсії – інноваційний напрям позакласної діяльності учнів на уроках географії.
12. Використання проектного методу навчання на уроках географії у шкільному курсі «Географія» (6-й клас).
13. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках географії.
14. Технологія формування географічних понять у курсі «Географічний простір Землі».

15. Самостійна робота як засіб розвитку пізнавального інтересу учнів на уроках географії.

16. Використання інноваційних технологій при викладанні географії в умовах дистанційного навчання.

17. Застосування інтерактивних методів навчання у процесі формування географічних знань.

18. Особливості використання геоінформаційних ресурсів Google на уроках географії.

19. Вивчення сфери туристичних послуг як складової національної економіки на уроках географії.

20. Особливості вивчення географії в мовах Нової української школи.

21. Особливості організації уроків географії в умовах дистанційного навчання.

22. Трансформація понятійно-категоріального апарату суспільної географії: перехід від історизмів до неологізмів у підручниках 9-11 класів.

23. Висвітлення у шкільних підручниках проблем національної безпеки України: аналіз із позиції критичної географії.

24. Використання інтерактивних методів для діагностики знань учнів з географії у ЗЗСО.

25. Краєзнавчі географічні дослідження як засіб формування предметних компетентностей в учнів 8-9 класів.

26. Метод проєктів як інструмент формування компетентностей в учнів 10-11 класів.

27. Методика організації і проведення туристичних мандрівок із учнями у ЗЗСО.

28. Методика проведення інтегрованих уроків географії.

29. Використання STEM-технологій на уроках географії.

30. Психолого-педагогічні засади організації краєзнавчо-пошукової роботи у ЗЗСО.

31. Використання інноваційних медіаресурсів на уроках географії.

32. Полікультурне виховання учнів ЗЗСО на уроках географії.

33. Розвиток інформаційної компетентності молодших школярів на уроках географії.

34. Навчальне середовище як ресурсний центр розвитку особистості учня.

35. Вплив соціокультурного простору регіону Українських Карпат на розвиток особистості школяра.

36. Особливості використання педагогічного потенціалу музейної педагогіки в освітньому процесі ЗЗСО.

37. Особливості організації індивідуальної роботи з учнями на уроках географії.

38. Просторовий аспект дослідження регіональних особливостей діяльності закладу освіти гірської місцевості.

39. Педагогічний потенціал культурно-дозвіллевої діяльності ЗЗСО в гірській місцевості.

40. Організація соціокультурного простору сучасних закладів освіти засобами музейної педагогіки.

41. Методика реалізації краєзнавчої складової в процесі навчання географії в 6-му класі.

42. Активізація пізнавальної діяльності учнів при вивченні географії засобами ігрових технологій.

43. Вивчення школярами етнокультурного середовища Карпатського регіону засобами екскурсійного туризму: стан і перспективи.

44. Поєднання змісту гурткової роботи вчителя географії із сучасним змістом загальної географічної освіти.

45. Використання анімаційних карт у шкільному курсі географії.

46. Реалізація інноваційних методів навчання під час вивчення шкільної географії.

47. Методичні особливості вивчення транспорту в шкільному курсі географії.

48. Використання гейміфікації при вивченні теми «Атмосфера».

49. Методика використання художньої літератури в процесі вивчення шкільного курсу «Географія: регіони та країни».

50. Географічна номенклатура як засіб формування просторового мислення на уроках географії.

51. Технології тривимірної візуалізації при вивченні шкільної географії.

52. Використання онлайн-тестування в шкільному курсі «Географія: регіони та країни».

53. Поточний контроль знань при вивченні шкільного курсу «Україна і світове господарство».

54. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на уроках географії в шкільному курсі «Географічний простір Землі (11 клас)».

55. Методика підготовки та проведення екскурсій в розділі «Природні умови і ресурси України» в курсі «Україна у світі: природа, населення».

56. Методика організації та проведення позакласних і позаурочних заходів з географії.

57. Методичні особливості формування знань про клімат в шкільних курсах географії.

58. Методичні особливості вивчення розділу «Історія географічних відкриттів» в курсі «Загальна географія».

59. Використання інформаційних баз даних при вивченні шкільного курсу географії.

60. Географічне прогнозування в шкільних курсах географії.

Зразок оформлення титульної сторінки

**Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

Географічний факультет
(вказати кафедру)

**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОГО
САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ГЕОГРАФІЇ**

**Кваліфікаційна бакалаврська робота
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)**

Виконав(ла):
Студент(ка) IV курсу, _____
групи
Спеціальності 014.07 “Середня
освіта (Географія)”
ППП
Науковий керівник:
Наук. ступінь, вч. звання, ППП

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри № _____

Від « _____ » _____ 2022р.

Зав. кафедри _____ д.геогр.н., професор Руденко В.П.

Чернівці – рік

Засоби текстового зв'язку в науковій праці

Мовленнєва функція	Мовні засоби
Послідовність викладу	по-перше, по-друге, по-третє з одного боку, з іншого боку насамперед, наостанку передусім почнемо з того, що... спочатку також тепер далі водночас після того як... нарешті на закінчення
Ступінь вірогідності повідомлення	очевидно безумовно без сумніву безперечно напевне певно певна річ звичайно (як) відомо мабуть
Послідовність у часі	спочатку потім тепер насамперед перш ніж після того як... одночасно наприкінці

<p>Причина і наслідок, умова і наслідок</p>	<p>якщо..., то оскільки тому (а) відтак позаяк таким чином внаслідок завдяки тому, що... у зв'язку з тим, що... через те, що... у результаті це пов'язано з... отже зважаючи на те, що... з огляду на те, що... з огляду на викладене вище зважаючи на викладене вище це спричиняється тим, що... це залежить від того, що...</p>
<p>Зіставлення, протиставлення</p>	<p>так само, як і... як..., так і (а) проте але навпаки в той самий час однак втім</p>
<p>Доповнення, уточнення</p>	<p>одночас зокрема крім того щоправда наприклад як-от тобто разом з тим точніше зауважмо</p>
<p>Узагальнення, висновок</p>	<p>отже таким чином</p>

	<p>відтак узагальнюючи сказане... З розглянутого можна зробити такі висновки... зважаючи на викладене вище... звідси... звідси висновок... підсумовуючи...</p>
Ілюстрація до сказаного	<p>наприклад так проілюструємо це на... кілька прикладів опишемо кілька випадків, коли...</p>
Перехід до нової думки	<p>розгляньмо... перейдемо до... ще одне:</p>

Зразок оформлення переліку умовних скорочень

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЗЗСО – заклади загальної середньої освіти;

ЗВО – заклад вищої освіти;

ПМЦ – програмно-цільовий метод;

ІНДЗ – індивідуальне науково-дослідне завдання.

**Зразок оформлення змісту
кваліфікаційної бакалаврської роботи**

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ	6
1.1. Самовдосконалення особистості: поняття та особливості	6
1.2. Види та функції професійного самовдосконалення.....	11
1.3. Історія становлення особистісного самовдосконалення.....	15
РОЗДІЛ 2. ПРОФЕСІЙНЕ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	20
2.1. Професійне самовдосконалення майбутніх учителів у сучасній освіті	20
2.2. Реалізація професійного самовдосконалення майбутніх вчителів географії у закладах вищої освіти України.....	25
РОЗДІЛ 3. СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ	30
3.1. Концепція професійного самовдосконалення майбутніх учителів географії.....	30
3.2. Компоненти готовності до професійного самовдосконалення майбутніх вчителів географії.....	34
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	44
ДОДАТКИ	47

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ
ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

1.1. Поняття, роль та використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому просторі

Не минуло й галузь освіти входження в інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) через розвиток програмно-технічних засобів збереження і обробки інформації. Отже, сучасний педагог повинен бути готовий до принципово нових вимог щодо організації навчально-виховного процесу із використанням ІКТ.

В умовах традиційних форм та методів навчання здобувачі освіти отримують інформацію пасивно та не вміють самостійно її здобувати і застосовувати. Саме впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітню сферу дасть їм змогу перейти від пасивного сприйняття інформації до активних самостійних дій. Створене інформаційне середовище наблизить здобувачів освіти до соціальних та різноманітних ситуацій на шляху до професійного та життєвого самовдосконалення.

Приклади оформлення ілюстрацій

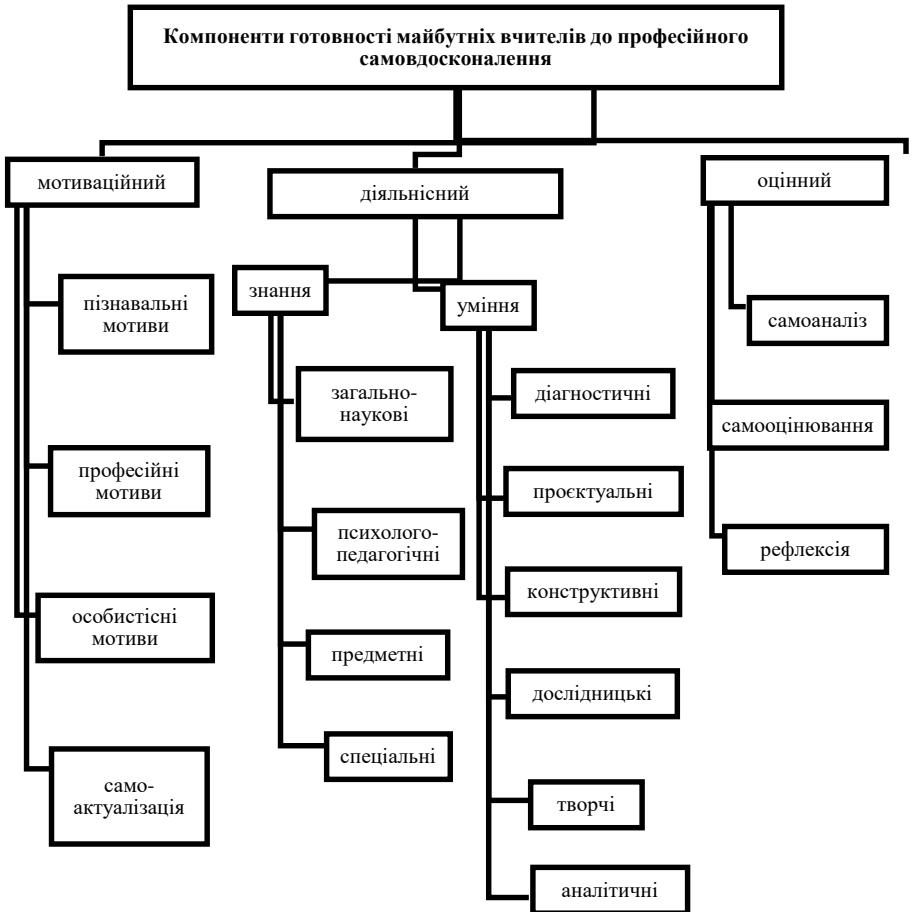

Рис. 1. Структура готовності майбутніх учителів

Рис. 2. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології навчання

Приклад оформлення таблиці

Таблиця 1.3.1

Основні підходи до визначення поняття «освіта»

Автор	Визначення

**Приклади оформлення бібліографічного опису джерел,
які наводять у кваліфікаційній бакалаврській роботі**

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. 2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. 3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. 4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. 5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с. 6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с. 7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с.
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. 4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с.

	5. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.
Три автори	1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. 3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.
Чотири і більше авторів	1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. 2. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. 3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с. 4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с.

	3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
Без автора	<p>1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с.</p> <p>2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с.</p> <p>3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с.</p> <p>4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с.</p> <p>5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с.</p> <p>6. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с.</p> <p>7. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с.</p> <p>8. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с.</p> <p>9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с.</p> <p>10. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всевітньої історії НАН України, 2016. 306 с.</p> <p>11. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.</p>
Багатотомні видання	1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.

	<p>2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Сеницына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницького, 2015. Т. 1. 306 с.</p> <p>3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницького, 2017. Т. 1. 382 с.</p> <p>4. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p> <p>5. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.</p>
<p>Автореферати дисертацій</p>	<p>1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с.</p> <p>2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.</p> <p>3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.</p>
<p>Дисертації</p>	<p>1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.</p> <p>2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.</p> <p>3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.</p>

Законодавчі та нормативні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. 3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. Ст. 536. 4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017). 5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530–543. 6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10. 7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141.
Архівні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаніка НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
Патенти	1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00.

	<p>№ 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.</p> <p>2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.</p>
Препринти	<p>1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).</p> <p>2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с под критической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. Центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).</p>
Стандарти	<p>1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</p> <p>2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.</p> <p>3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).</p>
Каталоги	<p>1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с.</p> <p>2. Историко-правовая спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка;</p>

	<p>уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с.</p> <p>3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.</p>
<p>Бібліографічні показники</p>	<p>1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с.</p> <p>2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).</p> <p>3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).</p> <p>4. Лисодед О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с.</p> <p>5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні показники (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).</p>
<p>ЧАСТИНА ВИДАННЯ: КНИГИ</p>	<p>1. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании между народных договоров / М. А. Баймуратов. <i>Михайло Баймуратов: право як буття вченого</i> : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493.</p> <p>2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. <i>Тридцять лет с екологическим правом</i> : избранныетруды. Харьков, 2013. С. 205–212.</p>

	<p>3. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197.</p> <p>4. Алексеев В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.</p>
<p>ЧАСТИНА ВИДАННЯ: МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІ Ї (ТЕЗИ, ДОПОВІДІ)</p>	<p>1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.</p> <p>2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137.</p> <p>3. Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. <i>Формирование толерантного сознания в обществе</i> : матеріали VII междунар. антитеррорист. форуму (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150.</p> <p>4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.</p> <p>5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук</i> : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.</p>

<p>ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ДОВІДКОВОГО О ВИДАННЯ</p>	<p>1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.</p> <p>2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.</p> <p>3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.</p>
<p>ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ПРОДОВЖУВ АНОГО ВИДАННЯ</p>	<p>1. Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46.</p> <p>2. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159.</p> <p>3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій</i>. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218.</p> <p>4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.</p>
<p>ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ПЕРІОДИЧНО ГО ВИДАННЯ (ЖУРНАЛУ, ГАЗЕТИ)</p>	<p>1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92.</p> <p>2. Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79.</p>

	<p>3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p> <p>4. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15.</p> <p>5. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: abinitiomodeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics&Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.</p>
Електронні ресурси	<p>1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf.</p> <p>3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. – URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydanny_a/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.</p>

ПОЛОЖЕННЯ
про процедуру впровадження антиплагіатної системи в
Чернівецькому національному університеті
імені Юрія Федьковича

1. Нормативи антиплагіатної системи визначають функціонування процедур і принципів антиплагіатної системи в Університеті та підрозділах (факультетах, кафедрах) на основі інтернет-системи UNICHECK.

2. Процедура UNICHECK передбачає перевірку усіх магістерських робіт. Позитивний результат перевірки є необхідною умовою допуску до захисту.

Антиплагіатна процедура також передбачає можливість перевірки наукових статей та інших передбачених документів відповідно до потреб. При антиплагіатній процедурі потрібно дотримуватись рекомендованої блок-схеми

3. Текст допущеного до іспиту фінального варіанту магістерської роботи, підтверджений науковим керівником повинен бути наданий у електронному форматі DOC and DOCX (Microsoft Word) або PDF (редагована версія), ODT (Open Office Document), мінімум за 2 тижні (дата залежить від кількості перевірених робіт) до дати захисту роботи. До роботи додається заява студента стосовно самостійного написання роботи (Додаток 1).

4. Друкована та електронна версії магістерської роботи повинні бути ідентичні. Контроль за ідентичністю друкованої та електронної версії роботи здійснюється науковим керівником. Системний оператор (відповідальні по кафедрам), який призначається розпорядженням директора інституту/деканом факультету, розміщує надану для аналізу роботу в аканті кафедри на сайті інтернет системи UNICHECK. Процес прийому

тапорівняльного аналізу наукових праць проходить протягом 3 робочих днів з дня початку прийому робіт.

Після завантаження документа проводиться процес порівняння роботи на трьох довільних сторінках основної частини роботи, який складається з наступних етапів:

- a) Порівняння першого рядка першого абзацу.
- b) Порівняння першого рядка другого абзацу.
- c) Порівняння останнього рядка.

d) Перевірка всієї роботи на схожість з іншими роботами в акаунті університету (Бібліотека) та з архівом студентських робіт на сервері наукової бібліотеки (База даних)

4. У разі невідповідності між друкованою та електронною версіями, студенту дається 2 (два) робочих дні на виправлення і передачу на кафедру виправленої версії. У разі схожості з іншими роботами у Бібліотеці та Базі даних робота повертається на переробку.

5. Звіт Подібності (UnicheckSimilarityReport) готується для кожної наукової роботи, перевіряється безпосередньо антиплагіатною інтернет-системою UNICHECK.

6. Системний оператор передає Звіт Подібності науковому керівникові.

Примітка: системний оператор не дає оцінку змісту наукової роботи, а виконує виключно порівняльний аналіз електронної версії наукових робіт.

7. На кожній кафедрі повинен бути як мінімум один Системний Оператор, призначений відповідальним кафедрі. Відкриття облікового запису системного оператора є прерогативою адміністратора системи UNICHECK, який призначається наказом ректора Університету.

Обліковий запис адміністратора антиплагіатної системи створюється компетентним працівником компанії UNICHECK.

Адміністратор системи UNICHECK є контактною особою між Університетом і компанією UNICHECK з усіх технічних питань функціонування системи UNICHECK. Питання впровадження антиплагіатних процедур обговорюються на колегіальному рівні між компетентними особами Університету і компанією UNICHECK.

8. Якщо після отримання системним оператором кафедри виправленої версії з боку студента з'ясується, що електронна та друкована версії роботи знову не збігаються, ця робота не допускається до захисту.

9. Якщо дипломна робота пройшла процес перевірки антиплагіатною системою і коефіцієнти знаходяться в межах гранично допустимих норм, то робота допускається до захисту після розгляду на засіданні кафедри.

10. Якщо коефіцієнти виходять за межі гранично допустимих норм, то дипломна робота передається на розгляд комісії, сформованої розпорядженням декана факультету.

На підставі повного Звіту Подібності готується висновок науковим керівником та комісією. Якщо в роботі використаний плагіат або не вказано цитати з іншого джерела, то цей документ буде визнаний не оригінальним. Науковий керівник і Комісія повинні взяти до уваги налаштування системи UNICHECK.

Думки Наукового Керівника та Комісії повинні бути викладені впродовж 2 робочих днів з дня отримання Звіту Подібності. Протягом цього терміну, науковий керівник передає протокол Комісії для розгляду та винесення остаточного рішення (Додаток 1). Думки наукового керівника та Комісії можуть не збігатися.

Якщо результати протоколів наукового керівника та Комісії ідентичні, приймається рішення про допущення студента до іспиту. Якщо результати протоколів не збігаються, на підставі

безпосередньої дискусії і аргументування Комісія приймає остаточне рішення. Якщо робота і Звіт

Подібності прийняті, робота допускається до захисту і процедура антиплагиату завершується. У іншому випадку студент повинен відкоригувати роботу у відповідності з усіма процедурами системи UNICHECK, на це йому дається 5 робочих днів.

11. Апеляція. Студентам та науковим керівникам, які не згодні із результатом перевірки на плагіат або рішенням Комісії, надається можливість протягом двох робочих днів після оголошення рішення щодо роботи з боку Комісії, подати апеляцію Ректору. Апеляція може бути відхилена через формальні причини, якщо не будуть дотримані терміни подачі, а також неправильно заповнена форма апеляції.

Ґрунтуючись на отриманих документах і при необхідності на основі аналізу Ректор приймає остаточне рішення щодо роботи протягом 10 робочих днів після подачі апеляції (робота допускається до захисту, потрібне доопрацювання роботи, або вживає дисциплінарних заходів). Апеляція може бути подана тільки один раз.

Показники оригінальності текстів (система UNICHECK)

Рівень оригінальності твору	Для магістерських дипломних робіт, наукових статей	Для бакалаврських дипломних робіт та інших робіт	Рекомендована дія
Високий	понад 80%	понад 80%	Текст вважається оригінальним та не потребує додаткових дій щодо запобігання неправомірним запозиченням
Задовільний	від 65 % до 80 %	від 55 % до 80 %	Наявні окремі ознаки академічного плагіату. Слід пересвідчитись у наявності посилань на першоджерела для цитованих фрагментів. Необхідність Повторної перевірки визначається Експертною радою
Низький	від 50 % до 65 %	від 35 % до 55 %	Наявні певні ознаки академічного плагіату, але матеріал може бути прийнятий за умови доопрацювання з обов'язковою наступною перевіркою на оригінальність доопрацьованого твору
Неприйнятний	менше 50%	менше 35%	Наявні істотні ознаки плагіату. Матеріал до розгляду не приймається

**Експертний висновок
результатів перевірки на академічний плагіат**

Відповідно до даних програми (назва антиплагіатної програми),
(вид і назва роботи), автора (ів)
_____, яка подана у
файлі _____, за результатами перевірки є оригінальною на
____%. Враховуючи специфіку, робота вважається такою, що має
(вказати рівень оригінальності: високий, задовільний, низький,
неприйнятний) та (вказати подальшу дію щодо роботи:
допускається до друку чи захисту; потребує доопрацювання з
наступною перевіркою; не допускається до друку чи захисту).

__(дата)__ ____(підпис)__ ПІБ

Зразок оформлення заяви

(Студент,-ка _____)

Номер студентської книжки:

Я заявляю, що наукова робота:

1) Була підготовлена виключно мною, * і:

А. Не порушує авторські права третіх осіб у відповідність із законом про авторське право.

Б. Повністю або частково була використана в якості основи для отримання диплому про вищу освіту або наукового ступеня мною чи іншою особою.

2) Крім того, я заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи збігається з друкованою.

Даною заявою я підтверджую, що був,(-ла) проінформований,(-а) про права та обов'язки студента,(-ки) Університету, про правила, що стосуються перевірки оригінальності наукових робіт. Тому я заявляю, що я згоден,(-на) на обробку моїх письмових робіт у відповідності з антиплагіатними процедурами Університету, а також на архівування цих робіт в базі даних інтернет системи UNICHECK згідно з антиплагіатними правилами і процедурами Університету.

Я також свідомий,(-ма) того, що у випадку, якщо робота написана мною, за рішенням Комісії університету буде містити факти, які суперечать умовам зазначеним у цій заяві, або, якщо коефіцієнти виходять за межі гранично допустимих норм (згідно Додатку 1), робота буде повернута на доопрацювання.

_____

Дата

_____

Підпис

*Беручи до уваги істотний внесок з боку керівника наукової роботи.

**Зразок оформлення відгуку на кваліфікаційну бакалаврську
роботу наукового керівника**

ВІДГУК

на кваліфікаційну бакалаврську роботу студента _____ курсу
групи _____

(ім'я, прізвище, по-батькові)

Тема _____

_____
_____
_____

У відгуку дається характеристика проведеного дослідження, його актуальність, ступінь висвітлення теми, логічність побудови структури роботи, обґрунтованість висновків. Оцінюється ставлення студента до роботи, відзначаються позитивні сторони роботи та її недоліки, робляться висновки про можливість допуску її до захисту.

_____
_____
_____
_____
_____
_____

« ____ » _____ 20__ р.

**РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ
РОБОТУ**

Студента / ки _____

кафедри економічної географії та екологічного менеджменту
географічного факультету Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
Міністерства освіти і науки України

на тему _____

_____

Актуальність теми _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Новизна роботи _____

_____

_____

_____

_____

Практичне значення _____

_____

_____

Навчальне видання

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПІДГОТОВКИ, ОФОРМЛЕННЯ ТА ЗАХИСТУ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ**

**(ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014.07 СЕРЕДНЯ ОСВІТА
(ГЕОГРАФІЯ))**

Укладачі:

Ємчук Тетяна Володимирівна к. геогр. н., асистент кафедри економічної географії та екологічного менеджменту,

Чубрей Олександра Степанівна д.пед.н., доцент, доцент кафедри економічної географії та екологічного менеджменту

Відповідальний за випуск *В.П. Руденко*

Комп'ютерний набір *Д. Василяш, І. Лотоцька*

Літературний редактор *О.В. Колодій*

Технічний редактор *О.М. Кудрінська*

Підписано до друку 22.09.2022. Формат 60 x 84/16.
Папір офсетний. Друк різнографічний. Ум.-друк. арк. 4,7.
Обл.-вид. арк. 5,1. Зам. 000. Тираж 000.

Друкарня Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
58002, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2

Свідчення про державну реєстрацію ДК №891 від 08.04.2002 р.